

■ ■ ● KOŠICE
■ ■ ● 2.0

**Inšpiruj sa dobrými
príkladmi z praxe
a zapoj sa do výzvy!**

inovuj ty!

Projekt je spolufinancovaný z Európskeho fondu regionálneho rozvoja
prostredníctvom iniciatívy Mestské inovačné opatrenia.

EURÓPSKA ÚNIA
Európsky fond regionálneho rozvoja

ČO JE VEREJNÝ PRIESTOR?

Zákon definuje verejný priestor ako ulicu, námestie, park, trhovisko a iný priestor prístupný verejnosti bez obmedzenia, ktorý bez ohľadu na vlastnícke vzťahy slúži na všeobecné užívanie. Zväčša je v majetku a starostlivosti obce, mesta, kraja alebo štátu prípadne inej verejnej inštitúcie. Kvalitný verejný priestor vytvárajú aj súkromní vlastníci ako súčasť ich investičných zámerov. Verejné priestory dopĺňajú atmosféru a charakter mesta. Môžu mať aj iné formy ako napríklad pešie zóny a promenády, nábrežia, ihriská, ale aj priestory na sídliskách medzi blokmi a vnútrobloky, ktoré sú zvyčajne navzájom prepojené a v kontakte s verejnou zeleňou.

Zjednodušene povedané, ide o otvorené a verejne prístupné priestory pre každého, zvyčajne bez obmedzenia (bezbariérovosť) a zadarmo. V tom spočíva demokratická hodnota verejného priestoru.

AKÉ SÚ JEHO ÚLOHY A FUNKCIE?

Najdôležitejšie úlohy a funkcie verejného priestoru sú:

- **pobytová:** poskytovať priestor pre voľnočasové aktivity a stretávanie sa,
- **spoločenská:** vytvárať zázemie pre všetky funkcie a služby, ktoré poskytuje mesto obyvateľom, ako napríklad občiansku vybavenosť, kultúrne zážitky, podnikanie, pracovné príležitosti a aktívny život,
- **tranzitná:** umožňovať bezpečný presun z jedného miesta na druhé všetkým skupinám, užívateľom a účastníkom dopravy (chodci, autá, cyklo, zvieratá,...),
- **politicko-sociálna:** poskytovať demokratický, otvorený a komunitný priestor podporujúci rozmanitosť používateľov.

Dobré navrhnuté a udržiavané verejné priestory zvyšujú nielen kvalitu a spokojný život ľudí, ale podporujú aj rozvoj a atraktivitu mesta.

ČO SÚ KRITÉRIÁ KVALITY VEREJNÝCH PRIESTOROV?

Do tvorby verejného priestoru sa každodenne zapájame všetci svojimi aktivitami a mierou starostlivosti, ktorá ovplyvňuje jeho podobu a fungovanie. Kvalitné verejné priestory by mali byť predovšetkým:

- bezpečné a spíňať potreby a nároky obyvateľov,
- atraktívne pre najširšie spektrum obyvateľov, čím by mali vytvárať tzv. živé priestory počas celého dňa nielen v historickom centre mesta,
- prístupné, otvorené a bezbariérové pre najširšie spektrum ľudí,
- ľahko dostupné hlavne pre peších a cyklistov,
- prispôsobené rôznym aktivitám ľudí, ale aj zvierat,
- navrhnuté s ohľadom na životné prostredie, mali by podporovať vhodnú mikroklímu a vytvárať priestor pre rozvoj komunitného života obyvateľstva.

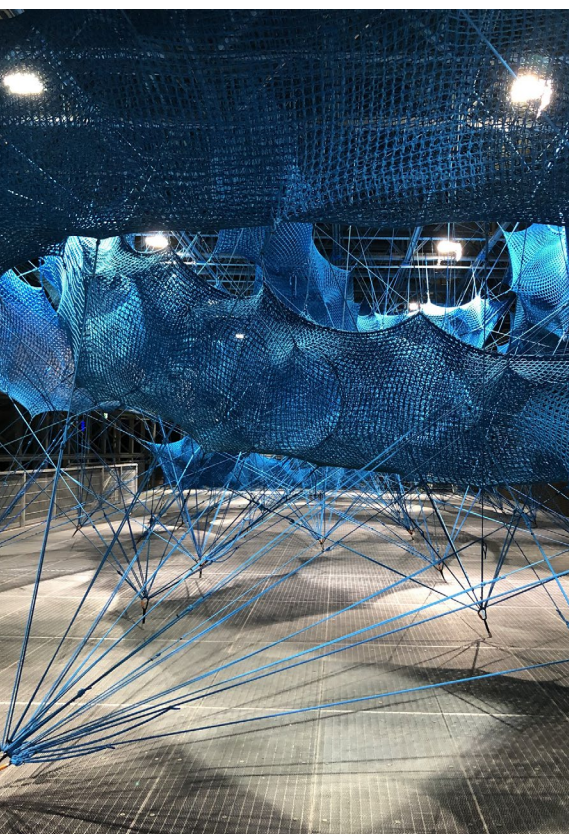
INŠPIRUJ SA DOBRÝMI PRÍKLADMI Z PRAXE A ZAPOJ SA DO VÝZVY!

Ak ti je umenie blízke, zhodnot' svoje talenty a obohať svoje okolie o umelecký zážitok. Môže to byť fyzický objekt ale aj práca s prostredím bez radikálneho zásahu a negatívneho vplyvu na prostredie.

UMELECKÉ INŠTALÁCIE A INTERVENCIE

Okrem estetickej či aktivistickej funkcie môže mať umelecká inštalácia aj praktickú funkciu. Ako napríklad mobiliár, herný interaktívny prvok, ktorý podnecuje k hre a rozvíjaniu kreativity a podpore kognitívnych funkcií.

Cieľom je vyvolať interakciu a poukázať na aktuálny stav daného prostredia - miesta. Tak si okoloidúci ľudia všimnú jeho špecifiká a potenciál, ktorý častokrát prehliadali. Môže ísť aj o zásah do priestoru s cieľom poukázať na možnú zmenu a zvýšenie kvality, alebo ju priamo vykonať.

Umelecká inštalácia, archív CIKE

Umelecká inštalácia, Braga, archív CIKE

Inšpirácie

<https://www.pavlamelkova.com/dilo/architektura/zenova-zahrada/>

<https://www.dezeen.com/2016/06/28/colorscape-installation-kere-architecture-opens-philadelphia-museum-of-art/>

<https://www.flickr.com/photos/jordre/3119986626/>

GALÉRIE POD HOLÝM NEBOM

Galérie sú dočasné výstavy, ktoré využívajú mestský priestor ako miesto inštalácie umeleckých diel. Vystavované diela tak dopĺňajú verejný priestor. Motivujú okoloidúcich zúčastniť sa umeleckého zážitku, hoci aj neplánovane. Práce umelcov v príkladoch z domova aj zo sveta siahajú od tradičných obrazových výstav, cez fotografie, sochy, interaktívne inštalácie až po media artové intervencie.

Sochárske sympóziu, Petrovany, archív J. Bosák

Výstava fotografií, Komárno, archív Regionálne osvetové stredisko v Komárne

Inšpirácie

<https://www.edoardotresoldi.com/works/archway/#&gid=1&pid=4>

<https://www.facebook.com/media/set/?vanity=ros.komarno&set=a.3858675317484785>

<https://bratislava.sme.sk/c/5950449/socha-a-objekt-xvi.html>

<https://hashtag.zoznam.sk/orgazmus-pre-oci-velkolepa-vystava-pod-holym-nebom-ta-soku>

VYHLIADKY A POZOROVATEĽNE

Vyhliadky a pozorovateľne sú miesta, ktoré poskytujú užívateľom iný, netradičný uhol pohľadu na verejný priestor či kúsok krajiny. Zmenou perspektívy odhaľujú ľuďom predtým nevidené krásy a kvality miesta. Netradičný zážitok zmenenej atmosféry na inak možno obyčajnom mieste tak môže zmeniť aj vnímanie mesta v očiach obyvateľov a návštevníkov.

Pozorovateľňa vtákov Duna, Kalinkovo, Youtube

Pozorovateľňa, Trnava, archív Woven

Inšpirácie

<https://www.archinfo.sk/diela/obcianska-stavba/duna-pozorovatelna-vtactva-pri-obci-kalinkovo.html>

<https://www.woven.sk/3-trnava-hora-hide-and-peak>

<https://www.dezeen.com/2018/07/24/beirut-design-week-2018-public-space-city/>

MALÁ ARCHITEKTÚRA

Inštalácie v podobe malej architektúry môžu byť dočasné alebo trvalé. Okrem najznámejších príkladov v podobe kontajnerových kaviarní, to môžu byť aj spomínané pozorovateľne či vyhliadky. Rovnako ale aj drobné zariadenia rôznej občianskej vybavenosti, kreatívne parkové sedenia či miestotvorné prvky.

Sauna Cvernovka, Bratislava, archív Bakyta

Inšpirácie

<https://www.bakyta.sk/Sauna-Nova-Cvernovka-Bratislava>

<https://www.woven.sk/copy-of-6-lucenec-nailith>

OBNOVA VNÚTROBLOKOV

Revitalizácia môže byť komplexná alebo čiastková, zameraná na všetky skupiny ľudí a živé tvory v meste, alebo len na určitú skupinu obyvateľstva, prípadne komunitu.

Obnova vnútrobloku môže mať podobu malých parkových úprav, inštalácie herných prvkov, novej oddychovej zóny či komunitnej záhrady. Kreatívnymi intervenciami je možné priestor spoločného vnútrobloku skrášliť a skvalitniť tým životné prostredie, ktoré susedia zdieľajú.

Obnova vnútrobloku, Wikimedia Commons

Obnova vnútrobloku, Pexels

Inšpirácie

<https://www.prazskypatriot.cz/revitalizace-casti-vnitrobloku-v-sulanskeho-ulici/>

<http://www.a05.cz/projekty/2321-vnitroblok-u-svobodarny>

OBNOVA FASÁDY

Obnova fasády kina, Cannes, Flickr

Mural na fasáde, Porto, archív CIKE

Inšpirácie

<https://www.independent.co.uk/travel/europe/bijlmer-amsterdam-neighbourhood-travel-netherlands-anniversary-el-al-plane-crash-a8630071.html>

<https://www.pritzkerprize.com/laureates/anne-lacaton-and-jean-philippe-vassal>

MOBILNÉ ZÁHRADY

Mobilná záhrada je typ komunitnej záhrady, ktorá dočasne zhodnocuje nevyužívaný a zanedbaný pozemok v meste.

Cieľom je dočasné využitie dlhodobo opustených a neupravených priestorov, ktoré čakajú na aktivitu svojho majiteľa. Ich transformáciou na živé mobilné záhrady sa podporuje citlivosť voči prostrediu, praktické skúsenosti so starostlivosťou o výsadbu, krásu/kultivovanosť okolitého prostredia a s tým priamo súvisiacu kvalitu života v bezprostrednom susedstve.

Mobilná záhrada, Varšava, Flickr

Vertikálna záhrada, Lubľana, archív J. Bosák

Inšpirácie

<https://www.vnutroblok.sk/index.php/aktivity/mobilne-zahrady/>

KOMUNITNÁ ZÁHRADA

Je to záhrada, ktorá poskytuje zázemie pre všetkých ľudí, ktorí majú záujem pestovať plodiny a tráviť čas v spoločnosti prírody. O záhradu sa stará skupina ľudí spoločne, no koncept poskytuje priestor aj pre zriadenie individuálnej záhradky. Cieľom je dať možnosť ľuďom dopestovať si svojpomocne nemodifikovanú zeleninu a ovocie aj v mestskom prostredí.

Komunitná záhrada, Výmenníky

Komunitná záhrada, New Westminster, Flickr

Inšpirácie

<https://slovensko.rtvs.sk/rubriky/254080/komunitna-zahrada-v-martine>

<https://bratislava.sme.sk/c/20809866/zahradkari-z-bytoviek-kde-vsade-su-v-bratislave-komunitne-zahrady.html>

<https://www.houzz.fr/photos/different-kreuzberg-phw-vp-40365539>

http://www.inba.sk/vismo/dokumenty2.asp?id_org=600185&id=4508

LOKÁLNY/FARMÁRSKY/SEZÓNNY TRH

Koncept tradičných trhovísk a jarmokov sa vrátil do urbánneho priestoru v zmodernizovanej podobe a oživuje verejné priestory našich miest. Trhy bývajú často zamerané na potraviny, šperky, módu a iné výrobky. A to všetko poväčšinou od lokálnych výrobcov. Jarmoky môžu byť tematické, s kultúrnym programom, celomestské či komunitné.

Trh remesiel, Bath, Flickr

Street food festival, San Francisco, Flickr

Inšpirácie

<https://urbanmarket.sk/galerie/urban-market-2020-popup-version-tyrsak-bratislava/>

SWAP

Oblečenie sa stalo lacnejším a dostupnejším. Ľudia tak častokrát nakupujú aj mimo svojich reálnych potrieb. Nakupovanie sa stalo voľnočasovou aktivitou. Z ekologických a udržateľných dôvodov preto vznikol koncept "Swap", ktorý umožňuje obyvateľom mesta vymeniť si svoje vyradené kúsky šatníka za iné bez toho, aby zaťažovali ekosystém novým odpadom. Koncept sa z oblečenia veľmi rýchlo rozšíril aj na iné predmety z každodenného života, ako domáce potreby či izbové rastliny.

Swap oblečenia, Helsinki, Flickr

Swap kníh, Neapol, Flickr

Inšpirácie

<https://www.swapprague.cz/>

<https://www.facebook.com/media/set/?vanity=trnavskyswap&set=a.461569174460237>

LETNÁ ČITÁREŇ

V mesiacoch s teplejším počasím je možné presunúť knižné festivaly či autorské čítania z interiéru aj do parkov, záhrad či na námestia. Okrem priestoru na socializáciu ponúkajú podobné podujatia priestor aj na vzdelávanie. Zároveň je to príležitosť na návrat do krásneho sveta kníh, ktoré sú v silnom kontraste s digitálnymi médiami, ktorými je dnešná doba presýtená.

Letná čítareň, Modra, Facebook mesta Modra

Letná čítareň, Prievidza, TASR

Inšpirácie

<https://www.mestskakniznica.sk/sk/letna-citaren-u-cerveneho-raka>

<https://www.citylife.sk/divadlo/letna-citaren-modra>

<https://www.starlib.sk/sk/letna-citaren/>

DOBRY TRH NA JAKUBOVOM NÁMESTÍ - BRATISLAVA

Lokálne zameraný trh na "Jakubáku" ponúka už pravidelne účastníkom okrem dobrého jedla a zábavy pre celé rodiny aj možnosť prispieť ku skvalitneniu verejného priestoru Jakubovho námestia, a to výsadbou kvetov, bylín či iných plodín priamo počas trvania trhu. Obyvatelia si tak v zdieľanom priestore spoločnými silami zveľadujú komunitný záhon, ktorý na námestí v parku zostáva aj po skončení trhu.

Inšpirácie

<https://dobrytrh.sk/>

Dobry trh, Bratislava, Facebook Dobry trh